

## Polski węgiel kamienny wczoraj, dziś i jutro

Albin Zdanowski\*

Złóża węgla kamiennego na obszarze Polski występują w utworach karbonu górnego w trzech rejonach: śródgórskim — Dolnośląskim Zagłębiu Węglowym (DZW), przedgórskim — Górnośląskim Zagłębiu Węglowym (GZW) i przedplatformowym — Lubelskim Zagłębiu Węglowym (LZW). Pokłady węgla o grubości powyżej 1,0 m, liczone do bilansu zasobów kopalni w Polsce, występują w utworach namuru (DZW, GZW) i westfału (DZW, GZW i LZW). Pod względem wielkości zasobów geologicznych największą rolę odgrywało i odgrywa GZW. Rola DZW do 1999 r. ciągle spadała i aktualnie zagłębie to nie ma znaczenia gospodarczego. LZW ma ustabilizowane od lat znaczenie gospodarcze, a jego rola w przypadku zwiększenia zapotrzebowania na węgiel może znacząco wzrosnąć.

Od zakończenia II wojny światowej do roku 1990 intensywnie prowadzono prace geologiczne, których celem było rozpoznanie i udokumentowanie w różnych kategoriach złóż węgla. W tym czasie w DZW udokumentowano 8 złóż, w GZW 110 złóż, a w LZW 11 złóż. Suma zasobów geologicznych udokumentowanych (stan na 31.12.1990 r.) wyniosła 64,6 mld Mg. Tę bazę zasobową częściowo zagospodarowano poprzez wybudowanie 4 kopalni w DZW, 70 w GZW i 1 w LZW. W roku 1990 wydobyte roczne węgla kamiennego w Polsce wyniosło około 150 mln Mg, a w 2004 r. spadło do 100 mln Mg. Sumaryczne wydobyte w latach 1990–2004 wyniosło 1,8 mld Mg.

W latach 90. XX wieku zaprzestano dokumentowania nowych obszarów złożowych. Przeprowadzono jedynie weryfikację zasobów geologicznych, uwzględniając zmiany wynikające m.in. z wprowadzenia nowych kryteriów bilansowości, likwidacji kopalni, ochrony ważnych obiektów powierzchniowych (w tym autostrady A1 i A4). To wpłynęło na zmniejszenie zasobów geologicznych węgla kamiennego do 43 mld Mg. Spadek wielkości zasobów węgla o 22 mld Mg to wynik eksploatacji i przekwalifikowania części zasobów geologicznych do zasobów pozabilansowych.

Eksport węgla w 2004 r. wynosił ok. 20 mln Mg, z tego 18 mln Mg do krajów Unii Europejskiej, co stanowiło 10% importu unijnego. Największymi importerami są Niemcy, Wielka Brytania i Hiszpania. Każdy z tych krajów importuje ponad 25 mln Mg węgla/rok.

Według prognoz Dyrekcji Generalnej ds. Transportu i Energii Unii Europejskiej z 2003 r. w zużyciu energii (25 krajów członkowskich) do roku 2030 ciągle jeszcze dominować będzie ropa naftowa i gaz ziemny. Natomiast przewiduje się spadek udziału energii jądrowej oraz wyraźny wzrost udziału energii uzyskiwanej z innych źródeł. Do roku 2015 przewiduje się nieznaczny spadek, a następnie wzrost udziału węgla w unijnej produkcji energii. Te generalne założenia mogą już w krótkim czasie ulec modyfikacjom, ze względu na dalszy wzrost cen ropy i gazu. Taką tendencję można już zauważyć we Włoszech, Niemczech i Belgii, gdzie stopniowo zmniejsza się moce elektrowni jądrowych, zastępując je mocami elektrowni węglowych. Odwrotną sytuację obserwuje się we Francji i Finlandii. Realizując założony plan, trzeba przyjąć konieczność wzrostu uzależnienia Unii Europejskiej od dostawców paliw naturalnych, w tym węgla. Biorąc pod uwagę brak w Unii Europejskiej dostatecznej ilości złóż ropy i gazu oraz likwidację kopalń węgla kamiennego w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Francji, a także brak perspektyw rozwoju górnictwa węglowego w Hiszpanii, można założyć, że wskaźnik uzależnienia wzrośnie z ok. 40% w 2000 r. do ok. 70% w 2030 r.

Polska, korzystając ze swoich zasobów węgla, doświadczenia górnictwa, przygotowania złóż do eksploatacji i położenia geograficznego, winna w realizacji tego planu odgrywać ważną rolę jako dostawca surowca do produkcji energii, jeśli nie większą, to przynajmniej na dotychczasowym poziomie produkcji i eksportu węgla.

Rola węgla w polskiej gospodarce miała, ma i będzie mieć wielkie znaczenie, gdyż źródłem energii cieplnej i elektrycznej, wykorzystywanej w polskim przemyśle, jest ciągle węgiel, w tym węgiel kamienny. Jego zastąpienie innymi źródłami energii w najbliższych 20–30 latach wydaje się być mało realne.

\*Państwowy Instytut Geologiczny, Oddział Górnośląski, ul. Królowej Jadwigi 1, 41-200 Sosnowiec; albin.zdanowski@pgi.gov.pl